

LBRIS

We know
books

Liliana Corobca
în dialog cu
Radu Negrescu-Suțu

UN COPAC ÎN EXIL

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2026

PARTEA I

COPILĂRIA UNUI FIU DE PRINȚESĂ

Liliana Corobca: — *Domnule Radu Negrescu-Suțu, aș vrea să pornim discuția noastră cu „începutul”, adică să vorbim despre copilărie. Știți ce înseamnă să fii copil în regimul comunist, fiind născut în 1950, și ați educat un copil în afara țării, într-un regim democratic, după ce ați părăsit România în 1977. Care ar fi deosebirile principale între cele două tipuri de copilărie?*

Radu Negrescu-Suțu: — Mă bucur, stimată doamnă Corobca, că începem în sfârșit discuția aceasta, de atâta timp de când tot vorbim, și sper să reușim a o duce până la capăt, căci se anunță a fi lungă, dar și interesantă. Deosebirile dintre cele două copilării sunt cam de la cer la pământ, întrucât fiului meu nu i-a lipsit nimic, nu a cunoscut privațiuni și a trăit într-o țară liberă, democratică, unde orice cetățean are dreptul să-și exprime nemulțumirea dacă nu-i convine ceva, fără să-l închidă nimeni după aceea pentru delict de opinie. Dar, necunoscând pe propria-i piele ce au cunoscut părinții săi, ci doar din povestiri sau din lecturi, bineînțeles că fiul meu nu-și poate face o idee foarte clară. El este asemenea unui becher convins, căruia prietenii îi povestesc cum este să fii căsătorit!

— *Ce amintiri frumoase din copilărie aveți?*

— Orice copil are și amintiri plăcute, întrucât copilăria este frumoasă, fiind tânăr, fiind copil, grijile sunt doar ale părinților și el n-are altă grijă decât de a se distra cu jucăriile ce i se dau, la mine acestea fiind „moștenite”

de la verii mai mari, care nu se mai jucau cu ele și cu ale căror hăinuțe mă îmbrăcam atunci când pe ei nu-i mai cuprindeau... Norocul meu a fost că am avut veri mai mari! Cu o carte, cu niște jucării improvizate și cu puțină imaginație, copilul este fericit. Fiind și iubit de părinți, el nu simte prea tare privațiunile de tot felul din familie, dar, făcându-se mai mărișor, acestea încep să-l afecteze și să-l facă să sufere. Familia mea pierduse totul și nu mai avea nimic în afara amintirilor, care, din păcate, nu prea țin nici de cald, nici de foame și nici nu te ajută să crești un copil. Având însă o fire veselă, îmi găseam prilej de amuzament din orice, mai ales studiind oamenii și comportamentul lor, cu un ochi foarte observator, și aceasta de mic. Ce poate fi mai interesant decât spectacolul gratuit al *Comediei umane*?

Însă, cu toate penuriile acelor ani, părinții și familia se bucurau totuși de Sărbătorile creștine, pe care le trăiau în fiecare an cu multă pasiune. Sigur că în acele zile casa mirosea superb a tot felul de bucate moldovenești, care se pregăteau cu câteva zile înainte de Nașterea sau de Învieirea Domnului. Cu colinde, cu *Moș Crăciun cu plete dalbe*, *Steaua sus răsare*, *O, ce veste minunată!*, *O, Tannenbaum!* și *Stille Nacht, heilige Nacht*, de Crăciun sau cu *Hristos a înviat!* de Paști, cea mai importantă și emoționantă sărbătoare creștină pentru noi, ortodocșii, iar casa devenea, cât timp durau aceste Sărbători, o altă casă, una fermecată.

Dar pentru un copil, mai important este pomul de Crăciun, care este un arbore feeric, cu lumânările, artificii, globuri, bomboane fondante învelite în hârtii de staniol colorate și, firește, cu darurile aduse de Moșul care venea cu o sanie trasă de cerbi, pe care o lăsase pe acoperișul casei, cadouri pe care le așternea la piciorul bradului, după care mă lua la un interogatoriu în toată regula, ca să știe dacă am fost cuminte. Însă, înainte să vină, îmi trimitea o scrisoare fermecată, întrucât era o

coală de hârtie albă, pe care aparent nu scria nimic, însă atunci când o puneam la gura sobei, la căldura focului, apărea ca prin miracol un scris cu litere de aur. Mama mea fiind foarte inventivă, sau poate ținuse minte de la părinții ei, descoperise scrisul cu... lapte! Înconjurat de dragostea familiei, cu toată sărăcia acelor ani, eram, de Sărbători, un copil fericit!

— *Unde anume copilăria dumneavoastră a fost la fel ca a celorlalți și unde a fost altfel?*

— Dragă doamnă Corobca, oamenii, chiar și în vremuri grele, atunci când soarta potrivnică îi obligă să trăiască în mizerie, din cauză că au pierdut toate bunurile pe care le aveau, simt totuși nevoia să aibă o familie și copii. Este o năzuință perfect normală, oamenii se îndrăgostesc și pe timp de război, și în exil, chiar și în lagăre, tinzând mereu către fericire, către o ameliorare, către un echilibru sufletesc fără de care simt că se distrug. Așa se face că, în crunta perioadă stalinistă a vânătorii de vrăjitoare, părinții mei s-au îndrăgostit, s-au căsătorit, fiind cununați de însuși monseniorul Vladimir Ghika, martirul decedat mai târziu, în 1954, în detenție la Jilava, și beatificat în 2013, și m-au adus pe lume, deși erau, cum am mai spus, muritori de foame.

Monseniorul a fost confesorul Mamei mele, cu care se și înrudea, și dacă nu am fost botezat de el, ceea ce ar fi constituit o imensă onoare pentru mine, este pentru că fiind prelat catolic, nu mă putea boteza ortodox. Sau cel puțin așa am crezut, până am aflat că primise o dispensă papală, un privilegiu deosebit, care-i îngăduia să slujească biritual, adică în ambele rituri, romano-catolic și bizantino-ortodox. Părinții mei au ales să fie cununați la biserica Manea Brutaru, deoarece preotul paroh de atunci, din 1949, îi permisesese monseniorului Ghika să officieze slujba acestei sfinte taine pentru ei. Sau poate că au officiat-o împreună.

Pentru români, Anno Domini 1950 a fost, vorba aceea, un an nefast, întrucât s-au întâmplat trei mari nenorociri: au decedat Traian Vuia și Dinu Lipatti și m-am născut eu, chiar „de ziua mea”, după cum spune butada basarabeanului Pavel Stratan, pentru a face umbră pământului degeaba, de mai bine de șapte decenii!

— *De ce exagerați?*

— În fine, se putea și mai rău, puteam avea un frate geamăn! Așadar, copilăria mea a fost diferită de cea a altor copii, ai căror părinți au reușit să facă față mai bine prigoanei. Altfel, copilul trăiește în lumea lui, a copiilor, a lecturilor, a jucăriilor inventate din orice, a mâțelor și un timp face abstracție de lipsurile de tot felul din casă, cu care se obișnuiește și care ajung chiar să i se pară normale. Devenind mai mărișor însă, el trăiește o mică dramă, la nivelul microcosmosului său, începe să-i fie rușine de faptul că trăiește în mizerie, întrucât sărăcia nu este de invidiat și nu este deloc plăcut să fii compătimit. Și, spre a se consola, își spune mai târziu că totuși a avut noroc că părinții săi trăiesc și-l iubesc, că nu au murit în pușcăriile comuniste și că el nu este obligat să trăiască printre străini sau într-un orfelinat.

Îmi amintesc cum, în copilărie, de multe ori mi se dădea doar mie să mănânc, părinții pretextând că ei au mâncat deja în oraș, la restaurant, și de fapt ei strângeau cureaua, mâncau răbdări prăjite și pe-o parte și pe alta, te miri ce și mai nimic. Or, atunci când Mama îmi spunea că n-a avut timp să gătească, deoarece a fost foarte ocupată, așa că trebuie să mă duc la mătușile Adina sau Rodica, să mănânc la ele înainte de a pleca la școală, ea de fapt nu gătise nimic din cauză că nu avusese ce.

— *Cum erau părinții dumneavoastră? Cine era mama?*

— Mama mea, Georgeta Suțu, a fost o boieroaică moldoveancă adevărată, ce nu și-a pierdut niciodată superbul accent, care-i face atâta să râdă pe mândrii și fudulii munteni. Se spune că la Iași veniseră odată niște oaspeți francezi de la Paris, la conu' nu mai știu care, și boierul nu era acasă. Slujnicuța i-a întâmpinat pe vizitatorii străini, spunându-le, pi moldovinești, ca în coana Chirița: - *Madame acuș, Monsieur la șas*. Adică, doamna vine acușica, domnul vine pe la orele șase. La care francezii, foarte mirați, și-au exprimat îndreptățita nedumerire: - *Bien, bien, si Madame accouche, c'est un heureux évènement, mais pourquoi Monsieur la chasse?* Adică, bine, dacă doamna naște, acesta este un eveniment fericit, dar atunci de ce domnul o alungă?!

Lumea era foarte mică pe atunci și țin minte că Mama povestea cum, la Iași, cu ocazia primului său bal, a fost invitată la dans de un domn matur, cu peste douăzeci de ani mai în vârstă, foarte elegant și cu maniere alese, care vorbea o franceză impecabilă și care s-a prezentat: - *Je suis votre cousin espagnol, le marquis Pedro de Prat y Soutzo!* O surpriză. Mama a fost foarte impresionată, sigur că vărul era și bun dansator, toate acestea se petreceau pe la începutul anilor 1930. Cu siguranță că Mamei i s-a părut foarte bătrân. Perico, după cum i se spunea în familie, se căsătorise prima oară în anul când Mama se năștea, și acum avea vreo patruzeci de ani și era ambasadorul Spaniei în România.

Mama a fost o femeie curajoasă, care, atunci când România a intrat în război, a plecat voluntară pe front, pentru a îngriji răniții, așa cum au făcut multe femei românce, din tradiție familială, din patriotism sau din amândouă. În același timp, când se afla pe front, s-a petrecut o dramă. Tata era și el pe front, fiind militar, dar pa atunci părinții mei încă nu se cunoșteau. În tinerețe, Mama a avut un bun prieten din copilărie, poetul Alexandru Pogonat, căruia îi aprecia amicitia, însă

nimic mai mult, și care era îndrăgostit de ea fără speranță. Și cum sentimentele nu se pot comanda, toate poeziile pe care Țucu Pogonat i le dedica rămâneau fără ecou, iar toate cererile sale în căsătorie erau sistematic refuzate.

Scrisorile către domnița mică, Mamei mele, mezina familiei, spunându-i-se Mica, poreclă din copilărie care i-a rămas toată viața, reunite într-un frumos volum apărut post-mortem, în 1942, editat de fratele Mamei, Radu Suțu, au fost foarte apreciate la vremea respectivă. Finalmente, pentru a încerca să o uite, poetul a plecat pe front, în prima linie, unde și-a găsit uitarea eternă, spre marea disperare a Mamei, care s-a considerat toată viața responsabilă de moartea lui, întrucât i-a inspirat, fără voia sa, o pasiune care i-a fost fatală. Mi s-a întâmplat și mie să iubesc fără speranță, ca oricărui om, și poate în tinerețe m-aș fi dus și eu pe front, precum orice romantic, dar, din fericire, țara mea nu era în beligeranță cu nimeni pe atunci! Eu glumesc puțin acum, dar soarta acestui poet m-a impresionat.

— *Frumoasă poveste. Am găsit o fiică a poetului, cunoscută actriță la Teatrul Național din Iași, Margareta Pogonat (6 martie 1933-11 mai 2014), „Mama sa a fost actriță. Alexandru Pogonat nu a fost căsătorit cu mama Margaretei, însă a recunoscut-o drept copilul său”. Nicio carte de-a acestui scriitor nu există în Catalogul Bibliotecii Academiei Române, dar un volum de versuri, Sfat de taină, publicat la Editura Ath. D. Gheorghiu din Iași, în 1942, poate fi consultat la Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București. Mi-ar fi plăcut să citez un vers din Scrisorile către domnița mică, îmi pare rău că nu se găsesc la București. Mama dumneavoastră a văzut acest volum?*

— Da, frumoasă poveste, dar tristă, „mortal” de tristă. Mama mea n-a putut să citească niciodată acest volum, dar eu l-am citit. Volumul se chema într-adevăr *Sfat de taină* și una dintre poezii sună cam așa:

*Domnița mică,
Stăm a-Ți scrie carte,
Să meargă peste zări și peste ape,
Și-am vrea să scrim, cât slova nu încape,
Că multă depărtare ne desparte.
Că Te purtăm în suflet și sub pleoape,
Și-avem, de gânduri multe, multă parte,
Ni-i vorba Ta atâta de departe,
Și-i chipul Tău atâta de aproape.
Pe-aici, la noi, se fac prin buruiene
Ochi galbeni, cu petale albe – gene,
Sori mititei și buni, de romaniță.
Și-i întrebăm de Tine, necurmat,
Și tot răspund că râzi de noi, Domniță.*

— *Ah, iubirile de altădată...*

— Chiar așa, ce frumoase erau, cu tainica lor emoție, precum spunea atât de minunat poetul Heliade Rădulescu:

*Ah! inima-mi zvâcnește!... și zboară de la mine!
Îmi cere... nu-ș' ce-mi cere! și nu știu ce i-aș da:
Și cald, și rece, uite, că-mi furnică prin vine,
În brațe n-am nimica și parcă am ceva;
Ia pune mâna, mamă, – pe frunte, ce sudoare!
Obrajii... unul arde și altul mi-a răcit!
Un nod colea m-apucă, ici coasta rău mă doare;
În trup o piroteală de tot m-a stăpânit.*

Acum, ca să revenim la Mama mea, a fost o femeie foarte energică și curajoasă și n-am văzut-o decât o singură dată pierzându-se cu firea, pe 4 martie 1977, la cutremur. Ei bine, deși locuiam la etajul al nouălea, eu nu am realizat imediat pericolul, deși s-a cutremurat imobilul din temelii, pentru că nu știam ce este un cutremur și ce efecte poate avea, dar Mama, care trăise